

Az atya szeretete az emberek iránt.

Luk. XII. 7. „Még fejetek hajszálai is mind meg vannak számlálva“.

Hogyan kell teremtőnkkel élnünk: mint idegeneknek vagy mint gyermekeknek? Hogyan imádjuk őt: mint hozzánk közel vagy mint tőlünk távol levő lényt? Minő viszonya van hozzánk: mint egy messze távolban élő uralkodónak, kinek nincs közvetlen és különös gondja az egyesekre, vagy mint egy atyának, ki nem csak az egész családra gondot visel, hanem annak minden egyes tagjára egyformán kiterjed örködése?

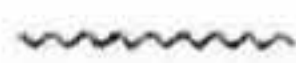
Ezek nagy kérdések, szerencsénkre azonban vallásunk kielégítő feleleteket ad rájuk. Bármily határozatlanok legyenek is a természet tanításai e kérdéseket illetőleg; bármily kevésbé tudja is a magára hagyatott józan ész egy folytonos és minden egyes teremtményre kiterjedő gondviselés igazságát megállapítani; bármily szigorúnak látszik is a világegyetemben uralkodó rend, melynek a magán érdekek alá vannak rendelve: mint keresztények, mi mégis meg vagyunk arról győződve, hogy Isten, az egyetemesről való kormányzatában az egyesekről sem felejtkezik el, hogy ő nem csak mindegyik értelmes lénynek, hanem általában minden teremtménynek atyja.

A bölcseségnek a legtökéletesebb foka — a mi a mindent tudó elme sajátja — hogy a világon élő lények ügyeit és minden egyes tagnak az érdekét egyszerre felfogja, hogy egy egyetemes uralkodó széles látkörét egy atyának minden aprólékosságra kiterjedő és gyöngéd gondoskodásával egyesítse. Ezt teszi a mi Istenünk. Ő a mindenség Istene és mégis az én Istenem. Ugyan abban a pillanatban áthatja az eget és a földet, gondoskodik a megszámlálhatlan teremtmények fentartásáról, fejlődéséről és növekedő boldogságáról; jelen van velem, s épen úgy ismeri jellemeimet, cselekedeteimet, szükségemeimet, megpróbáltatásaimat, örömeimet és reményeimet, mintha én volnék szeretetének egyedüli tárgya.

Mindnyájunknak lényeges érdeke, hogy elménkben ily nézetet tápláljunk Istenről. Arra kell törekednünk, hogy róla való felfogásunkban a részletes és egyetemes gondviselés fogalmát egyesítsük. Egyfelől nem szabad az ő szerető gondoskodását szűkebb körre szorítanunk, mintha csak egyedül ránk figyelne; sem pedig azt gondolni, mintha csak csupán velünk tenne jól. Mert ez a feltevés megfosztaná az ő végetlenségétől s homályt vetne határtalan jótéteménye fényére. Az ilyen nézet a vallást az önzés dajkájává tenné s a legfőbb lénynyel való összeköttetésünket önérdeküvé változtatná. Sohase kísértsük meg Istent monopolizálni. Sohase képzeljük, hogy Isten azért létezik, hogy csupán csak a mi egyéni szükségünket intézze. Egy pillanatra se feledjük az egyetemeshez való viszonyát. Imádjuk őt ama kifogyhatatlan jótéteményiért, melyekkel gazdag tárházából megszámlálhatlan teremtményeit szüntelen elárasztja. De másfelől vigyázzunk, nehogy a végtelen lényről való nézetünknek illetően kiszélesítésében ama viszonylagos igazságot szem elől eltévesszük — hogy ámbár a mindenség összes lényei az ő gondoskodásának tárgyai, hogy az ő szelleme átöleli a világegyetemet — mégis ép olyan figyelemmel van irántunk, mintha a világegyetem megszünve létezni, csak mi maradnánk életben élvezni az ő teljes gondozását. Istennek hozzánk való viszonya nem kizárólagos, hanem mindent magában foglaló. A végtelen elmét ne a miénk szerint ítéljük meg. Azért, mivel mi gyarló emberek, midőn egy város, község vagy nemzet kormányzását vezetjük, elmellőzzük az egyesek ügyeit abbeli gyengeségünk miatt, hogy az összest és részletest nem bírjuk egyszerre áttekinteni, ne gondoljuk, hogy a végtelen szellem sem bír reánk folytonos gondot viselni, mivel gondviselése a végtelen szellemvilágba terjed ki. Ne képzeljük, mintha cselekedeteink mellőzve és feledve lennének a megszámlálhatlan teremtmények sokasága miatt, melyeket Istennek kormányoznia és szeretnie kell. Sohase aggódjunk azon, hogy szükségünk el vannak felejtve, mivel roppant nagy azok száma, kik a közös Atyához folyamodnak és hogy végtelen nagy a családja, melyről gondoskodnia kell. Sohase véljük, hogy a mi jellemünk és egyéniségünk jelentéktelen érdekü, mivel nagyon sok a magasabb tulajdonokkal és erényekkel bírók száma, a kik az adakozó király figyelmét magokra vonják. Ha csak mi volnánk is egyedüli teremtményei a világon, akkor se gondolhatna ránk állandóbban és gyöngédebben; akkor se tudna szigorubb lenni kötet

lességeink elhanyagolása miatt, vagy nagyobb örömet érezni az igazságossághoz való hűségünkért.

Az emberi elme, mely hajlandó Istent saját maga után mérlegelni, mindig nehézségre talált az említett két nézet egyesítésében. Ezen tulajdonságánál fogva több Isten imádásába esett. Az embereknek szükségük lévén Istenre, ki saját érdekeik fölött örködnék és félve, hogy a mindenség atyja nem venné őket figyelembe, alsóbb rendű istenségeket találtak fel — Isteneket egyes országok és nemzetek számára, sőt családi Isteneket is minden ház számára, hogy azokban oly felsőbb hatalmat birjanak, a kinek védelme alá helyezhessék gyengeségeiket. A keresztények között is ép ez a nehézség létezett és még ma is ez észlelhető. E nézetnek tulajdonítható a szenteknek az Istenek sorába emelése a katolikus egyházban. Sőt a protestánsok között is sokan vannak, kik az egyetemes atyát egyesek Istenévé teszik és az ő áldásait csak saját felekezetük számára követelik, mintha attól félnének, hogy az ő kegyének egy részét elvesztik, ha azt hiszik felőle, hogy az egész emberi nemhez épen olyan kegyelmes, mint irántuk.

I) Abban nincs semmi következetlenség, hogy az Istennek részletes és egyetemes gondviselésében egyszerre higgyünk. Ő örködhetik az összes felett és mégis minden egyes felett, mintha minden egyes egyetemes volna. Az igazság nagyon egyszerű, mely minket annak felfogásában segít, hogy Istennek figyelme nem kerüli ki az egyeseket, az összes mindenség fölött való öröködése miatt. És ez igazság a következő: ugyanis, az egyén az élő (szerves) egésznek egy élő (szerves) része — lényeges kapcsolatban egymással — kölcsönösen hatva egymásra, elfogadva és viszonzva a jót gyarapodásuk és erejük arányában. A világegyetemnek ilyszerű alkotásából következik, hogy az egész a részek gondozása által tartatik fenn és tökélyesül. Az egyetemes jó az egyéni jóval szoros kapcsolatban van. Ugy hogy az egyiknek felügyelete maga után vonja a másikat, valamint az egyik elhanyagolása mindkettőnek az elhanyagolását. Minő alapon gondolnám azt, hogy Isten figyelmen kívül hagy engem, mivel oly roppant nagy családra kell gondot viselnie? Hiszen én is ehez a családhoz tartozom. Engem is élő kötelék fűz ahoz. Szüntelen befolyást gyakorlok reá. Alig végezhetek valami cselekedetet, mely következményeiben csupán enmagamra szoritkoznék.

Másokra is kihat az, hogy én mi vagyok, mit mondok és teszek. És emezeknek is meg van a maguk befolyási körük. Ugy, hogy egyes cselekedetem tágas körben terjedhet s hathat egy egész nemzetre vagy az emberiségre. Vétkem által hozzájárulok a romlottság terjesztéséhez a világegyetemben. Erkölcsi romlottságom által sokakat megsomoritok. Mig másfelől az erényben való tökélyesülésem által fajomnak boldogítójává lehetek. Minden új igazság, melyre eljutok, az emberiségnek egy fényesebb világossága lehet. Nem kell tehát azt képzelnem, hogy Istennek irántam való érdeklődése kisebbedik, mivel az a szellemvilág végtelen sokaságára is kiterjed. Ellenkezőleg, Istennek már csak azért is inkább kell érdeklődnie irántam, mivel másokra is ép úgy befolyást gyakorlok, mint enmagamra. Én az emberiség nagy családjának tagja vagyok; s nem tökéletesedhetem vagy szenvedhetek a nélkül, hogy hatáskörömben jót vagy roszt ne terjeszsek. K. H. Ne gondoljátok, hogy titeket Isten számba sem vesz, mivel megszámlálhatatlan azok száma, kikről gondoskodnia kell. A különböző eszközök egyike, mely által számos gyermekeiről gondoskodik, az ők előhaladásuk munkálása. A mások, valamint saját magatok érdekei azt kívánják, hogy a mindenség atyja előhaladástok fölött örködjék. Mert épen a mily mértékben bölcsék, hasznosak és boldogok vagytok: abban az arányban váltok az egyetemre áldást hozóvá. Ne csüggedjetek el, tehát, midőn a teremtmények sokaságát szemlélitek magatokat körül, s midőn meggondoljátok, hogy ti a milliók között csak egyet tesztek; mert ezen millióknak lényeges érdekei minden egyes érdekeivel közösek. Ti, mint egyének, jót vagy roszt áraszthattak magatok körül s a következő nemzedékekre végtelenül.

A fennebbi észrevételekből láttuk, hogy azon benső és lényeges összeköttetés alapján, mely az egyén és egyetemes közt létezik, önként következik, hogy Isten, midőn minden egyes személyről gondot visel, akkor az összesről is gondoskodik; továbbá, hogy Istennek általános és részletes gondviselése között teljes összhangzat van. A teremtmények ugyanazon lényeges összeköttetéséből én egy más bátorító nézethez jutok, a mely szintén hasonló eredményre vezet. Ebből azt tanulom meg, hogy Istennek összes teremtményeihez való figyelme — távol attól, hogy tőlem megvonja — épen az az eszköz, melylyel saját javamat előmozdítja. Minthogy a mindenség atyjának nagy

családjával eredetileg összeköttetésben vagyok: világos, hogy az én boldogságomra szolgál, ha az a család örökös alatt áll és jóllétnek örvend. Tegyük fel, hogy a teremtő körültem mindenkit elhagyna azért, hogy egyedül engemet boldogítson, vajjon én nyerék-e Istennek ezen kizárólagos gondoskodása által? Az én boldogságom a körültem levőkével közös és azokéból származik, e szerint Istennek mások iránt mutatott kegyességét én is élvezem. Ez nem elmélet, hanem gyakorlat által szentesített tény. Fajunk előhaladásából az áldások újabb nemében részesülünk minden nap. Különböző egyének tudományos buvárlatai, felfedezései és művészetei által újabb igazságok ismeretére jutunk és mivelődünk, jóllehet amaz egyéneket az előtt soha se láttuk, sőt talán még nem is hallottunk róluk. Naponként élvezünk olyan kényelmet és gyönyört, melyet távoli országokban a tudomány és mesterség előhaladása hozott létre. És a mennyiben önzetlen, tiszta és feddhetetlen jellemmel vagy emelkedettebb szellemmel és magasabb értelmi műveltséggel birunk, ezen tulajdonokhoz nem a különböző korokban élt egyes jeles embertársaink nemes példái, tettei, iratai és élete által jutottunk-e? Mennyivel boldogabb, bölcsőbb és erényesebb lenne közülünk mindenik, ha a község, melyben élünk s mindazok a személyek, kikkel érintkezünk, humánusabbak és tökéleyesebbek volnának! Mellőz-e tehát Isten minket, midőn másokról gondoskodik? Mi által éreztethetné Isten hathatósabban velünk áldását, mintha a világegyetemet, melyhez mi is tartozunk s melynek élő tagjai vagyunk, előbbre viszi a tökéletesedésben? Bizton elhihetjük, hogy oly közeli és lényeges az összeköttetés a nagymindenségben e mi világunk és más világok között, hogy az emberi nemre boldogság árad minden más teremtmény előhaladásából. E szerint a teremtő a mi boldogságunkról és az erényben való tökéleyesülésünkről gondoskodik, midőn a látható és a szellemvilágot bölcsesége által kormányozza. Ezt a boldogságot pedig elveszithetjük s valóban, el is veszítjük vétek — önszeretet — által, mely ép oly visszatetsző Isten előtt, mint az ő teremtményei előtt. De ezt a szomorú sorsot enmagunk idéznők elő. Ilyen elkülönzés mennyei atyánk elmellőzéséből nem fog származni; mert az ő célja mindnyájunkat együttesen boldogítani az általa megáldott világegyetemben.

II) Miután már láttuk, hogy az egyetemessről való isteni gondviselés-tan mily szépen összeegyeztethető az egyesekről való isteni gondviselés tanával, vizsgáljuk meg közelebbről annak gyakorlati alkalmazását. Gondoljunk csak rá, mily gyönyörű eszmét foglal magában! E felfogás szerint mi mindnyájan Istennek élénk emlékében vagyunk. Minden pillanatban az ő mindent látó szemei előtt állunk, és sokkal jobban ismer minden egyes személyt közülünk, mint mi enmagunkat. Perczről-perczre az élő Isten támogat minket s az ő élete, mindenható jóakarata által, állandóan egyesül a miénkkel. Pillanatról pillanatra javunkat eszközli és semminemű áldás nem jó az ő közvetlen szerető gondoskodása nélkül. Szóval a legszentebb Atya soha se téveszti szem elől jellemünket és magaviseletünket. Mindenütt jelen van, hogy törekvéseinkben, terveinkben lelkesítsen és hogy segítyt és alkalmat nyújtson szellemi gyarapodásunkra. Előtte tudva van erényünk s gyönyörködik benne; de ép úgy tudva van bűnünk is, a melyet elítél. Ez utóbbi nézetet tartsuk mindig figyelemben. Azért mivel Isten folytonosan közelünkben van s jól tesz velünk, ne képzeljük, hogy hozzánk való viszonya boldogságunkat biztosítja, ha erkölcsileg és szellemileg érdemetlenek vagyunk arra. Az igaz, hogy Istentől csak jó származhatik; de ne feledjük el, hogy ez a jó rosszá válhatik hibáink által! Emlékezzünk ama nagy igazságra, hogy velünk született természetünknel fogva a mi boldogságunk saját őrizetünkre van bizva. Mi teljes szabad akarrattal vagyunk felruházva, a mely nélkül erény nem is létezhetik. És így enmagunknak kell elhatározni, vajjon az isteni adományok teljesítik-e feladatukat a boldogság megalapításában, vagy pedig keserüséget és fájdalmat idéznek elő. Nem létezik olyan áldás — nem még a legdrágább isteni adomány sem — a mely hanyagságunk, visszaélésünk és roszaságunk által ne válhatnék számtalan nyomoruság forrásává. Következőleg bármily benső legyen is Istennel való összeköttetésünk, ez még nem biztosítja boldogságunkat, a mi közreműködésünk nélkül.

A mi mennyei atyánkkal való benső és gyöngéd rokonságunk még a legmagasabb képzelmet is felülmulja. Ő a mi teremtnk és megelevenítőnk, fentartónk és jóltevőnk, tanunk és bíránk. Minden más lénnyel való összeköttetésünk ehez képest nagyon távoli és idegen. A legbensőbb barát és a leggyöngédebben szerető szülők is, — Istennel összehasonlítva — csak idegenek hozzánk. Nincs

arra megfelelő szó, melylyel a teremtőnek teremtményeivel való emez élő egységét hűen ki lehetne fejezni. A mi testünk nincs oly szoros kapcsolatban elménkkel, mint Isten a mi legbensőbb énünkkel. Mert a testet el lehet választani a lélektől a nélkül, hogy annak működése megszűnnék; de ha Isten elhagyná gondolkozó tehetségünket, azonnal megsemmisülne. Ime, mily közel van hozzám az én teremtőm! Engemet nem csak környez befolyásával, mint a levegővel, melyet bélehellek, hanem szellemével át is hatja és élékké teszi egész valómat. E pillanatban is általa gondolkozom, érzek és beszélek. Ennyire ismerve eme rokonsági viszony hatályosságát és terjedelmét, hogyan lehetne őt elfelejteni?

Istennel való lényeges összeköttetésünk eme magasztos tárgyára nem azért irányoztam becses figyelmeteket, hogy csak mulékony fölhevülést keltsek bennetek, hanem hogy szent és legfőbb kötelességünknek tartsuk e meggyőződést szüntelen ápolni. Ha ez az igazság gyökert ver szivünkben, akkor az életről egészen új fogalmat alkotunk. Az olyan ember, — a ki érti, hiszi és érzi, hogy ő, mint egyén, a végetlen teremtő folytonos figyelmének tárgya és hogy a legfőbb lény személyes érdeklődéssel viseltetik, nem csak jelen boldogsága, hanem állandó tökéleysülése iránt is: a gondolatok és megilletődés magasabb honába emelkedett, a melyet az, a ki csak a kül- és változó világgal való összeköttetésünkre figyel, föl se foghat. Ha az olyan ember, ki a csupa érzéki léten kívül teljes tudatlanságban élt, az Istennek mindent átható jelenlétéről hirtelen tiszta fogalmat szerezne, helyzetére nézve sokkal nagyobb változáson menne keresztül, mint az, a ki valamelyik reggel egy egészen új világban ébredne fel, a mely más lényekkel van benépesítve, új szépséggel felékesítve és olyan törvények által kormányozva, a melyeneket ő soha sem ismert a gyakorlati életben. Az ilyen ember arra a meggyőződésre és biztosításra jutna, hogy végre megtalálta lelke számára azt a mindent kielégítő tárgyat, a melyhez tisztelettel, hálával, bizalommal és szeretettel közeledhetik; megtalálta az erő biztos forrását minden földi gyengesége ellen, magasabb reményeinek kiapadhatatlan tárházát, a szent érzemények, a lankadni nem tudó erély, égi öröm és végetlen jó kutfejét, melyre áhitozott. Szóval teljes átalakuláson menne keresztül.

Másfelől, a mily mértékben nem veszem tekintetbe hitetlen-

ségem miatt az Istennel való benső viszonyomat, abban a mértékben veszem el belső nyugalmamat, a tökélyesülési vágyat és az enmagamtól való megszabadulás erejét. A jövő sötét színben tűnik fel s a remény elhagy. Olyan forma változás áll be, mint azon utasnál, a ki, midőn fellegek borítják el az eget, midőn homályos köd borul utjára, addig tapogatózik a sötétben, míg elvesz. Az élet világossága az Istennel való szüntelen érintkezés tudatában áll. De ne várjuk a végetlen lénynek lelkünkben leendő rögtöni kinyilatkoztatását. Amaz égi hithez, hogy Isten mindenekre gondot visel, végetlen kegyelmű és szüntelen hat ránk jótékony befolyásával, csak lassanként juthatunk el. Az áldás azért nem lesz kevesebb értékű, mivel szellemi előhaladásunkhoz képest fokozatosan nyerjük. Lelkünket illetőleg soha sincs megállapodás, csakis a minden tökéletességgel bíró lénnyel való egyesüléskor.

III) Hogyan juthatunk el tehát az élő Istennel való lényeges viszonyunk maradandó öntudatára? Hogyan szerezhethetjük meg magunknak azt a biztos megnyugvást, hogy ő mindig velünk van, szabadságunkkal összeférhetőleg mindenben segítyt nyújt, mennyei boldogságra vezérel, az ő tökéletességének közvetlen ismeretéhez juttat s örömmel fogad szeretetteljes társaságába? Valaki azt mondhatná: „Eddigelé avval a tudattal éltem, mintha nem volna Isten. Elmém zavart, szívem hideg. Hogyan ébredjek most arra a gondolatra, hogy érezzem, szeressem és szolgáljam ez élő Istent s örven-dezzek benne, a kiről ön beszél?” Kevés idő van a feleletre, s épen ezért csak annak megmutatására szoritkozom, hogy melyik az első lényeges lépés a lelki atyához való közeledésre és vele való igazi egyesülésre.

Hitem szerint az egyik főeszköz, hogy az Isten jelenlétét biztosan érezzük, abban nyilvánul, ha mi rögtön és határozottan ellent állunk mindannak, a mit szívünkben és lelkünkben rosznak gondolunk és azonnal komolyan kezdünk engedelmeskedni az isteni akaratnak, a mint az lelkiismeretünkben megszólal. Azt mondjátok, hogy a teremtő újabb és közelebbi megismerésére vágyakoztok. A végetlen lény mélyebb ismerete utáni eme szomjatok vezéreljen titeket arra, hogy ellenezzétek mind azt, miről meg vagytok győződve, hogy az isteni tisztasággal, jóssággal és igazsággal harcban áll. A minő arányban diadalmas-

kodtok a magatokban észlelt rosszak felett, épen abban az arányban derültebb fényben látjátok lelki szemeitekkel a mennyei atyát. Sőt viszonzásul még hathatósbab erőt nyertek ellene állani a bűnek, a mely kitartó erő aztán előkészít titeket az isteni természet és jellem bensőbb ismeretére. Ez isteni ismeret megszerzése és ez a bűn ellen való rögtöni küzdelem lényeges és benső viszonyban vannak egymással. Egyik sem mulhatja felül a másikat; mert Istent, mint minden jónak kutfejét, csak a mi tökélyesülő jóságunk által ismerhetjük meg. Az olyan ember, ki szándékosan elmulasztja kötelességét s lelkiismerete sugallata ellenére is Isten parancsa ellen cselekszik, a legfőbb lény megismerésére nehezen juthat el. Ezen hűség kitartás nélkül hiában való minden imádkozás akár a templomban, akár magányban; hiában való minden vallásos olvasmány és áhítatoskodás. Ha nem akarjátok korlátozni ama vágyakat, melyeket a benső bíró az isteni szellem sugallatára kárhoztat, akkor a mennyei atya előtt idegeneknek kell lennetek és azok is fogtok maradni. A rossz szenvedélyek és érzéki vágyak elhomályosítják az értelmet s megtörik a szívet. Különösen fontos, — sőt elengedhetetlen — hogy önmagunk iránti engedékenységünknek s akaratosságunknak álljunk szigoruan ellent. Mig ezeknek rabszolgái vagyunk, addig soha sem foghatjuk fel Istennek igazi dicsőségét; mert az ő dicsősége a tökéletes szeretetben áll. Ha azt akarjuk, hogy lelkünk a legfőbb lény temploma legyen, melyben isteni világosság, öröm és béke lakozzanak, akkor teljesen le kell vetkeznünk azt a romlott szellemet, mely az isteni tisztasággal és önzetlenséggel harcban áll.

Ha igazán akarjátok ismerni teremlőtöket; ha azt akarjátok, hogy az ő jelenlétének tudata valóban áthasson titeket, ha az ő jóságának részesei óhajtotok lenni: akkor őszintén kezdjétek azonnal kitartó harcot mindazon szokások, szenvedélyek és vágyak ellen — legyenek bármilyenek — melyekről lelkiismeretetek azt mondja, hogy nem kedvesek Isten előtt. Nem szükség messze mentetek annak megtanulása végett, hogy az Istenről minél tisztább fogalmat nyerjétek. Legelsőbben is a kebletekbe támadó vétkes indulatokat igyekezzétek elnyomni. A mint keletkeznek: azonnal mutassatok megvetést irántok; szilárd akarattal, okoskodással és imádkozással diadalmaskodjatok azokon. Az ilyen lelki küzdelem, bármily jelentéktelennek látszik is, többet tehet minden más bofolyás-

nál arra, hogy az Istennel benső és szeretetteljes viszonyba jöhes-
setek. Ezen akaraterő nélkül — melyet másként megbánásnak le-
het nevezni — egy lépéssel se juthattok közelebb a minden szen-
tek szentéhez, a szent és igaz Istenhez. E nélkül mindig végetlen
távolban lesz tőletek s úgy tűnik föl, mint felhőkben rejtezett fé-
lelmes Isten. Szokásban van a biblia olvasását, az isteni tiszteletek
gyakorlását, elmélkedést stb. ajánlani a vallásos érzelmek felébresz-
tésére; s ezek mind fontosak is, mint segédeszközök. Én részem-
ről is semmi esetre se kicsinylem a vallásos érzelem fölkelésére
szolgáló emez eszközökét, sőt ajánlom, hogy gyakoroljátok minde-
niket. De lelkiismeretetek meghallgatásával s a kísértések ellentál-
lásával kapcsolatban gyakoroljátok; mert e nélkül az egyházi fe-
gyelem bárminő eszközei is csak titeket gunyolnának ki. Azok elő-
idézhetnek pillanatnyi hatást s gyújthatnak hirtelen fellobbanó lán-
got a buzgóság iránt; ámde az ilyen vallásos felhevülések és öm-
lengések csak helyhez és időhez vannak kötve s akkor homályo-
sulnak el, a midőn legnagyobb szükség lenne világító fényökre s
lelkünket nem árasztják el derült fénynyel s égi békével.

K. ai! beszédem folyamában kifejtettem ama nagy igazságot,
hogy a végetlen Isten állandóan körülünk és bennünk van; hogy
a mi mennyei atyánk személyesen érdeklődik mind-
nyájunk iránt; hogy a világegyetem alkotója ép oly közel
van hozzánk, mint saját életünkhöz s hogy a minden jók adója
szüntelen jól tesz velünk. Ez igazság megértése által a boldogság
megszerzéséhez való eszköz birtokába juthattak, olyan eszköz bir-
tokába, milyent az egész világ nem adhat s a melyet a körülmények
változtával is senki el nem vehet. Ez igazság nőjön össze a ti lel-
ketekkel. És teremje meg számotokra a legbensőbb szeretetet és
bizalmat. Ekkor igazán megtaláltátok a menedéket, meg az öröm,
remény, bátorság és az erő kimerithetetlen forrásait. Egész odaadás-
sal igyekezzetek lelkeiteket feltárni a végtelen lény befolyása előtt
mindaddig, míg annak teljességével bételtek. Van-e valaki köztetek,
kiben egy örökkévaló atya létéről való emez igazság, ki minket ál-
landóan támogat és megelevenít, ujjá teremt és ujjá szül, szunyadoz-
nék; van-e valaki, a kire nézve a józanokosság, lelkiismeret, termé-
szet, hagyományok, Jézus igéi s a különféle áldások számtalan ne-
mei hatás nélküliek lennének, hogy benne a mindenható iránt,
kitől minden áldás származik, a hálaérzelmet felkeltsék? Ha van, az
ilyen szívnek megátalkodottsága a világosság atyja iránt, a kitől

jön alá minden jó és tökéletes ajándék,“ egy napon úgy fog megjelenni előttünk, mint a milyen valóban, mint a legnagyobb bűn, melyet egy szabad akarattal bíró értelmes lény elkövethet. A mennyire szeretitek halhatatlan lelkeiteket, oly mértékben igyekezzetek elnyomni a rossz uralmát. Az ilyenre nézve az ítélet lelki halál. Most és mindörökké az égtől kérjétek segílyt annak elnyomására. Legyen az élő Isten legfőbb a ti gondolataitokban és sziveitekben, a mint legfőbb a világ-egyetemben. Szenteljétek lelkeitek teljesen annak, a ki teremtette, hogy így a ti lelketek az Isten lelkével egygyé legyen.
